

05.02.2006.

Vol.3 , Broj 4.

Ministarstvo poljoprivrede ,
šumarstva i vodoprivrede
Republike Srbije

Izveštaj pripremio : Institut
za primenu nauke u poljo-
privredi

Email:
office@stips.minpolj.sr.gov.yu

telefon:
011-
3616283

4

www.stips.minpolj.sr.gov.yu

ŽIVA STOKA

Govedarstvo: Nedeljni pregled		1
Cena prasadi stagnira, tovljenika pada		2
Cene žive stoke na stočnim pijacama		3
Cene stoke u EU		4
Govedarstvo - osnov stočarstva		5-7

Veoma slaba ponuda i tražnja svih rasa i kategorija goveda zbog izrazito niskih temperatura

Kao što smo napomenuli veoma slaba ponuda kako muške tako i ženske teladi HF rase do 160 kg. Cena se kretala od

200 din/kg koliko je telad koštala u Pančevu i S. Mitrovici do 230 din/kg za u Kragujevcu. Potražnja je takođe bila slaba.

Dominantna cena teladi SM rase do 160 kg je zadržala nivo od predhodne nedelje i iznosila je 250 din/kg. Po minimalnoj ceni su se prodavali u Novom Sadu 160 din/kg i tamo smo zabeležili pad za čak 40 din/kg jer je potražnja bila slaba. Do poskupljenja je došlo jedino na stočnoj pijaci u Nišu (za 10 din/kg), dok na ostalim stočnim pijacama cene uglavnom miruju. Ponuda je kao i kod predhodne rase teladi bila veoma slaba a razlog za to je veoma hladno vreme.

Prodaju junadi HF rase težine do 300 kg je protekle sedmice zabeležili smo jedino na pijaci žive stoke u S.Mitrovici po ceni od 130 din/kg i Kragujevcu po ceni od 135 dinara. Junad SM rase težine do 300 kg je prodavana na deset stočnih pijaca, a ponuda je takođe bila slabija u odnosu na predhodnih nekoliko nedelja. Cene su na svim pijacama uglavnom stagnirale a potražnja je bila slaba. Dominantna cena je zadržala prošlonedeljni nivo i iznosila je 140 din/kg. Cena junadi preko 480 kg je na većini stočnih pijaca zadržala nivo od predhodne sedmice jedino je pad cene zabeležen u N. Sadu za 20 din/kg,

a porast smo evidentirali u Kraljevu takođe za 20 din/kg. Ponuda je bila slaba, kao i tražnja za ovom kategorijom goveda. Minimalnu cenu beležimo u N.Sadu 115 din/kg, a maksimalnu u Kraljevu 150 din/kg. Dominirao je iznos od 140 din/kg. Priplodnih junica svih rasa nije bilo na prodaji ni na jednoj stočnoj pijaci kako u C.Srbiji tako i u Vojvodini.

Ponudu priplodnih krava HF i SM rase beležimo jedino na pijaci žive stoke u u S.Mitrovici po ceni od 150 din/kg. Interesovanje kupaca za ovom kategorijom goveda je bilo zanemarljivo. Prodaju krava za klanje HF rase evidentirali smo na četiri stočne pijace, a raspon cena se kretao od 80 din/kg u S. Mitrovici i Pančevu do čak 110 din/kg u Novom Sadu. Po ceni od 87 din su krave za klanje prodavane na pijaci u Subotici. Dominantna cena krava za klanje SM rase je zadržala nivo od prošle nedelje i iznosio je 100 din/kg. Prodaja je zabeležena na čak dvanaest stočnih pijaca ali je ponuda i kvalitet ponuđenih grla zbog hladnoće bio znatno slabiji. Tražnja je bila isto veoma slaba. Do promena cene je došlo na pijacama u Kraljevu i Nišu (porast za 10 din/kg) i Loznici (pad cene za 10 din/kg).

CENA PRASADI STAGNIRA, A TOVLJENIKA U BLAGOM PADU

Ponuda svinja u protekloj nedelji (23.-29.01.06.) bila je prosečna, cena prasadi stagnira, a tovljenika je u blagom padu.

U protekloj nedelji cena prasadi do 15 kg žive mere bila je od 150 din/kg u Zaječaru do 220 din/kg u S.Mitrovici i u odnosu na prethodnu nedelju cena prasadi stagnira. Dominantna cena prasadi do 15 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Prasadi do 25 kg prodavana su u protekloj nedelji od 150 din/kg u Zaječaru do 200 din/kg u Pirotu i S.Mitrovici. U odnosu na prethodnu nedelju cena prasadi stagnira. Dominantna cena prasadi do 25 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Tovljenici 80 – 130 kg prodavani su u protekloj nedelji od 90 din/kg (Subotica) do 135 din/kg (N.Sad). Na

pijaci u Beogradu-Obrenovac, Zaječaru, Somboru, S.Mitrovici i Subotici cena tovljenika je niža u odnosu na prethodnu nedelju za 5-10 din/kg. Na ostalim pijacama cena tovljenika stagnira. Dominantna cena tovljenika 80 – 130 kg u protekloj nedelji bila je 110 din/kg.

Tovljenici preko preko 130 kg prodavani su u protekloj nedelji od 85 din/kg (S.Mitrovica) do 110 din/kg (Niš, Vranje). U odnosu na prethodnu nedelju na pijaci u Beogradu-Obrenovac, Zaječaru i Somboru zabeležen je pad cene tovljenika za 5-10 din/kg. Dominantna cena tovljenika preko 130 kg bila je u protekloj nedelji 100 din/kg.

Cena krmača za klanje preko 130 kg i dalje stagnira i kreće se od 80 din/kg (S.Mitrovica, Subotica) do 95 din/kg (Beograd, Zaječar). Dominantna cena krmača za klanje preko 130 kg je 90 din/kg.

Inspektori EU ispituju hranu

Sedam inspektora iz komisije EU ispitaće kakvo je zdravstveno stanje životinja i bezbednost hrane životinjskog porekla. Ocena evropskih inspektora presudna je za dobijanje dozvola za izvoz proizvoda iz Srbije na tržište EU. Prvi put od raspada Jugoslavije inspektori za hranu i veterinu EU obilaze fabrike, uzgajivačnice i klanice kako bi se na licu mesta uverili po kakvim standardima i uslovima se u njima radi. Od opšte procene celokupnog sistema za proizvodnju i stanje hrane životinjskog porekla, koju će saopštiti centrala u Dablinu, zavisi dobijanje dozvole za plasiranje hrane iz Srbije na evropsko tržište. Evropski inspektori posetiće laboratorije, inspekcijke službe, granične i administrativne prelaze, stočne pijace i uzgajivačnice konja, kao i objekte koje Srbija kandiduje da rade po evropskim standardima.

Dejan Krnjanić, direktor Uprave za veterinu kaže da je Srbija na velikom testu. "S obzirom da se u evropskom sistemu Srbija trenutno tretira kao afričke zemlje jer ne postoji nikakva ocena standarda, jasno je koliki je značaj da izveštaj bude što pozitivniji. Na osnovu njihovog izveštaja, mi kao država dobijamo izveštaj da li smo transparentni, odgovorni, profesionalni i da li možemo da zadovoljimo sve standarde koji se očekuju od zemlje izvoznice, dakle one koja može da plasira svoje proizvode u EU. Ja se nadam da će na osnovu tog izveštaja nama biti šire otvorena vrata za izvoz kako živih životinja tako i proizvoda." , kaže Krnjanić.

Izveštaj bi trebalo da bude gotov za otprilike dva meseca i od njega zavisi kakv će dalji status Srbija imati kao izvoznica mesa i mesnih proizvoda u EU.

Izvor: www.b92.net

COMMISSION EUROPEENNE

Direction générale de l'Agriculture

D2. Viandes bovine, porcine, ovine et aviculture

CENE STOKE ZA KLANJE U EU

CENE NA TRŽIŠTU ZEMLJE ČLANICE

PRIX DE MARCHÉ - ETATS MEMBRES
MARKET PRICES - MEMBER STATESDatum
23.01.05
od :
29.01.06
do :

(EURO)/100kg PC(DW)	BE	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promena poslednje		
Junad U2	305,47	278,15	322,55	330,65	398,56	358,50	358,00	284,59	391,53					330,30	332,08	322,98	246,56	351,20	286,80	289,65				279,37	276,33	364,70	3,91		
Junad U3	291,40	276,11	320,54	327,89	396,20	358,00	344,00	285,60	369,35					312,03	316,30	320,66	242,57	350,60	287,63					274,52	276,24	342,54	2,23		
Junad R2	275,36	265,75	299,10	323,58	383,12	387,60	336,00	277,94	328,22					224,61	289,54	315,41	234,79	345,10	284,12	254,95	308,00			264,27	266,16	323,41	3,98		
Junad R3	256,38	266,91	303,52	318,44	370,71	331,40	329,00	278,66	319,01					222,98	299,49	347,78	293,27	315,60	239,96	347,50	286,85	294,99	303,05	268,48	269,65	312,88	4,31		
Junad O2	245,24	251,74	283,55	287,36	182,02	366,25	304,80	297,00	268,70	303,98	324,11	173,27	207,75	271,70	255,07	347,78	260,05	293,13	234,26	329,90	279,24	250,64	255,88	252,94	246,62	273,86	3,38		
Junad O3	228,74	250,58	272,97	290,23	343,09	330,60	291,00	266,21	284,81	324,11	176,44	214,15	264,60	250,20	347,78	262,31	301,42	242,77	328,60	279,72	257,91	258,98	258,33	250,56	284,96	3,83			
Junad	276,49	267,70	284,39	312,38	182,02	373,65	348,00	331,76	278,57	359,33	324,11	173,71	209,49	316,89	253,53	347,78	283,19	317,63	238,66	342,72	285,68	257,13	259,65	260,43	261,30	321,64	3,59		
Bikovi R3	258,34		273,32		255,00	231,79								274,54	242,62					272,78					245,06	287,75	3,76		
Bikovi	258,34		273,32		255,00	231,79								274,54	242,62					272,78					245,06	287,75	3,76		
Goveda U2					351,00	282,70								313,62											304,52	287,10	305,80	1,04	
Goveda U3					351,00	283,21								307,65											317,90	287,34	314,74	0,23	
Goveda U4					330,00	283,63								324,00											284,97	285,46	-1,90		
Goveda R3	237,49		295,39	202,09	326,00	278,31								313,60							285,46				270,20	280,75	293,28	-1,12	
Goveda R4					309,00	278,81								309,35											262,33	279,81	279,87	-1,19	
Goveda O3	269,89		262,86	185,79	269,00	269,12								254,80							259,89				254,66	263,96	266,17	-0,88	
Goveda O4					263,00	269,68								280,22											249,59	266,31	267,80	-2,40	
Goveda	237,49	269,89	269,52		303,30	274,88								290,05						278,23					255,19	274,61	278,45	-1,35	
Krave R2	245,23				315,00	207,91								212,91						189,19					236,15	251,00	3,05		
Krave R3	235,12	197,29	249,38	235,36	184,80	318,00	240,08	202,06						272,34	175,16	245,19	225,09	184,43	197,80	174,46	175,95				242,69	239,55	260,63	0,37	
Krave R4	192,41	254,48	239,92		240,00	303,00	240,08							164,36	172,78	245,36	224,82	189,06		191,37	170,79				226,61	224,75	235,33	4,34	
Krave O2	221,31	174,75	210,66	210,67	147,70	171,69	154,30	249,00	222,16	205,33				129,88	157,37	243,20	169,59		227,62	197,48	169,25	194,90	165,38	200,48	224,99	205,47	204,20	3,38	
Krave O3	214,28	170,74	220,71	224,21	144,38	165,42	166,20	254,00	230,22	206,32				140,25	157,18	231,18	181,95		233,73	198,84	179,42	193,80	162,78	163,00	184,62	232,00	214,21	3,23	
Krave O4	204,60	177,38	223,25	228,94	143,61	130,10	246,00	232,62						135,45	156,97	180,84			236,55	200,88	186,71				156,16	164,17	220,35	202,81	5,33
Krave P2	175,94	142,27	155,18	164,47	134,15	132,76	127,30	206,00	187,75	160,16	203,87	139,10	142,06	228,50	152,63	194,83	176,99	168,74	143,20	116,04	130,73	153,73	187,11	178,91	173,11	173,11	-0,23		
Krave P3	164,89	131,88	188,55	183,97	132,55	96,50	124,40	232,00	221,53	177,52	203,87	130,97	148,45	225,40	144,08	213,83	179,81	173,36		120,02	151,57	210,31	186,21		199,84	1,11			
Krave	210,92	180,13	191,94	214,86	139,11	153,79	156,31	260,12	222,77	182,05	203,87	134,97	148,70	244,07	165,47	212,91	228,32	207,94	180,64	160,67	158,04	163,37	158,94	214,60	197,74	216,74	2,21		
Junice U2	319,00		293,20	295,45	345,50	382,00	284,02	399,45						331,90					293,07		349,50				270,42	289,76	363,18	-6,13	
Junice U3	300,00	215,26	287,94		334,40	377,00	283,31	390,64						311,70					279,88	217,09	288,25	187,69			279,05	289,40	347,39	-1,99	
Junice R2	256,50	212,38	282,29		387,30	321,20	333,00	276,30	380,05					313,26	263,31	206,71	322,50	274,40	196,51						261,89	277,54	321,19	2,46	
Junice R3	244,00	213,26	298,03	277,41	363,00	333,00	334,00	277,96	367,37					169,53	187,48	304,29			313,27	269,75	201,67				265,02	279,70	301,62	0,11	
Junice R4	205,85	281,54	271,61		281,70	312,00	278,68							188,68	186,15	263,54	199,69			268,41					249,59	278,72	274,86	-1,74	
Junice O2	193,81	235,45	215,26	182,28	365,47	304,00	252,00	266,56	222,59					145,61	169,98	248,50	189,41		240,85	191,30	312,90	240,69	182,55	231,90	230,60	256,15	236,85	-1,80	
Junice O3	194,23	253,27	228,08	182,53	315,75	301,90	267,00	270,44	216,49	257,89	155,87	171,77	244,12	189,30		243,22	201,72		242,59	178,71	228,12	250,13	263,68		240,42	1,16			
Junice O4	186,61	244,83	229,09	179,27	255,70	260,00	270,47							190,74		243,17	205,86								202,27	241,18	257,98	-3,31	
Junice	283,58	206,89	261,83	257,84	182,23	355,97	329,67	338,92	274,89	374,63	151,34	172,37	294,90	189,35	311,20	313,27	288,78	202,09	328,37	286,49	191,72	222,10	249,50	272,28	296,74	296,74	-1,23		
Polutike	236,52	224,86	242,34	265,42	161,77	336,40	313,53	291,36	264,93	332,25	254,46	154,54	184,21	282,32	189,85	292,16	238,04	272,78	208,46	303,46	245,31	194,23	219,08	241,23	265,86	278,45	1,68		
Promena poslednje nedelje	2,05	3,26	1,85	6,34	-0,55	-0,98	1,11	0,65	-1,13	-0,32	-0,06	-4,22	-0,02	0,08	-6,37	6,42	2,42	0,71	0,76	2,79	1,05	-1,23	3,33	-1,95	1,68				

Govedarstvo – osnova stočarstva

U Evropi sve manje gazdinstava se bavi držanjem goveda - po gazdinstvu je sve veći broj goveda! Što je manje gazdinstvo, to ima više stoke. Smatra se da bi neki maksimum trebalo da bude u proseku oko 2 UG/ha.

Napredno i razvijeno stočarstvo znači naprednu i razvijenu državu! I - obrnuto! Koja su to merila za ocenu naprednosti stočarstva? Prvo: koliko procenata dohotka donosi stočarstvo u poljoprivredi? Koje su tu granice?

Ako stočarstvo donosi manje od 50% - situacija u agraru te države je loša, ako je dohodak od stočarstva 50 - 70% - situacija je osrednja - dobra, ukoliko stočarstvo donosi preko 70% u agraru - situacija je vrlo dobra! Druga mera je: ukupan broj stoke po jednom hektaru?

Broj stoke se računa kao uslovno grlo (UG). Jedno uslovno grlo (1 UG) je masa (težina) žive mere od 500 kilograma. Zemlje Evropske unije važe kao prosečno napredne, ili čak veoma napredne. Kod njih je u proseku oko 0,9 UG/hektar. Istina, i kod njih ima velikih razlika - najmanje ima Grčka sa oko 0,4 UG/ha. U isto vreme Holandija je "pretrpana" stokom - ona ima čak oko 3,8 UG/ha!

Smatra se da bi neki maksimum trebalo da bude u proseku oko 2 UG/ha. Maksimum se postavlja iz razloga zaštita okoline i racionalnog iskorišćenja stajnjaka.

Stočarstvo i veličina gazdinstva

Osnovno pravilo je - što je manje gazdinstvo, to ima više stoke! Kod najmanjih gazdinstava moguće je računati i sa dvostrukim normama (kao što je Holandija već postigla). Ili, da se postigne dogovor s okolnim gazdinstvima, koja imaju manje stoke (da ona preuzmu višak stajnjaka!). Samo, takav dogovor mora da bude trajan i zvanično overen!

Govedarstvo – osnova stočarstva

Kod govedarstva postoje tri veoma važne stvari, koje čine da je govedarstvo osnova stočarstva:

1. Proizvodnja mleka, kao najkompletnije i najjeftinije hrane za čovečanstvo,
2. Proizvodnja mesa, kao kvalitetnog proteinskog hraniva,
3. Iskorišćenje kabaste hrane i pretvaranje u visoko-vredna hraniva za ljude.

Krave - najvažnija kategorija goveda!

Samo kod držanja krava postoji mnogo zahteva i uslova. Oni su sledeći:

- farma krava se formira teško, sporo, relativno skupo,

- osim finansijskih sredstava, farme krava zahtevaju veliko iskustvo, znanje,
- obavezan je svakodnevni rad, bez izuzetaka, sa mužom od čak najmanje 2 puta dnevno,
- mleko je veoma osetljiv proizvod,
- odgoj priplodne teladi i junica prate teškoće, itd.

Ipak, još više je činilaca koji utiču na formiranje i održavanje farmi krava:

- krave donose, svaki dan, siguran dohodak.
- držanjem krava obezbeđuje se dohodak i sa manjih površina zemljišta.

Tov goveda (junadi) je jednostavniji, nego držanje krava. On se ostvaruje

lakše i brže. Istina, kod tova goveda je veći rizik od potražnje na tržištu!

Govedarstvo u svetu

U principu je vrlo jasno: sve manje gazdinstava se bavi držanjem goveda, - po gazdinstvu je sve veći broj goveda! Evropa je prepuna, pre svega, kravama! Proizvodnja mleka u Evropskoj uniji je ograničena. Odavno su u zemljama Unije uvedene kvote ili norme za proizvodnju mleka. To je i opasnost za našu zemlju. To može da bude prepreka za ulazak u Uniju. Iz tog razloga treba praktično odmah povećavati broj krava i količinu mleka!!

U zemljama Evropske unije prosečan broj goveda po gazdinstvu je malo iznad 20. Najmanje je u Grčkoj (oko 5,5), a najviše u Irskoj (oko 170).

Broj krava po jednom gazdinstvu je još manji. U proseku je samo oko 5,5 (Grčka ima manje od 2, a Irska oko 32 krave po gazdinstvu). Sa ovakvim podacima i naša zemlja ima dobre šanse, pogotovo Vojvodina!

Samo, kakva je situacija sa količinama mleka?

U zemljama Unije u proseku se po jednoj kravi dobije godišnje 5.850 litara mleka (Grčka ponovo najmanje sa 3.750 litara, Holandija najviše sa oko 7.100 litara). Ipak, radi poređenja su važna još 2 podatka:

1. Količina mleka po hektaru godišnje? U zemljama Evropske unije je oko 890 litara (Grčka 133, Holandija preko 5.300 litara!),
2. Količina mleka po glavi stanovnika godišnje? U zemljama Unije u prk,seku to je oko 300 litara (od samo 63 litra u Grčkoj, pa sve do 1.580 litara .. Irskoj!).

Da li su držanje krava i proizvodnja mleka zaista teški?

Odgovor je jednostavan: po onome šta treba krava to zaista - nije teško. To je:

- vazduh - ima ga dovoljno i srećoin još je dovoljno čist!

- voda - slično je, ima je dovoljno i nije skupa!
- hrana - osnova je kabasta hrana, ima je svuda dovoljno, nije teško da se obezbedi!

- staje (štale) - one kravama gotovo i da nisu potrebne!?

- oprema za mužu? Ona nije baš jeftina, ali radi sigurnije od čoveka - mužača.

Pa, u čemu bi onda bio problem kod držanja krava? Odgovor je kratak i jasan: problem je u čoveku! Skoro redovno, u istoj državi, pod istini uslovima, jedno gazdinstvo sa kravama radi dobro, a drugo - propadne.

Objektivno, najveći uticaj na rentabilnost (ekonomičnost) proizvodnje mleka imaju 3 grupe činilaca:

I - kabasta hrana - ona mora da bude veorna kvalitetna i jeftina;

II -uslovi za smeštaj: Ako su uslovi dobri - krave su zdrave, dobro raspoložene i daju dosta mleka; ako su uslovi loši - mleka je manje, i krave češće poboljšavaju;

III -postupci čoveka - to znači odnos prema kravama, ugađanje njihovim potrebama, praćenje promena kod krava.

Naravno, ne treba zaboraviti ni najvažniji uslov, koji se nekako podrazumeva. To je, pre svega, dobra krava, odnosno izbor dobre rase! Da li treba držati krave samo za proizvodnju mleka? To je svakako teže i ređe! Ili, da li držati krave i za mleko i za proizvodnju mesa!? Ovo drugo je verovatno bolje! To je sigurnije, više je rašireno, lakše je... To u našim usloviina znači domaće šareno goveče (ili simentalac).

Prema sistemu držanja krava nameće se pitanje - vezano ili slobodno? Kada bi krave dale svoje "mišljenje" to bi bilo - slobodno! Što se tiče čoveka takode je bolje - slobodno! I po visini ulaganja (investicija) bolje je - slobodno! Zašto slobodno? Kravama ne prija da budu - vezane! Čovek lakše radi oko krava ako su one slobodne. Staje za slobodno držanje su bez toplotne izolacije, pa su jeftinije! Ipak, ako baš mora... onda vezano!

Vezane krave moraju da imaju svoje udobno i komotno ležište; važno je da imaju dovoljno svežeg vazduha, ali i da se muža obavlja mlekovodom (a ne u kante).

Koji tip ležišta za vezane krave: dugačko, srednje, kratko? Odgovor je: bilo koje, samo ne dugačko (sa visokim jaslama)! Ili: srednje ležište, ako ima dovoljno slame, čak i ukoliko se koriste gumene prostirke, sa dobrim provetravanjem, sa dosta svetla, da se krave osećaju udobno; kratko ležište, ako nema prostirke; tada obavezno sa gumenom prostirkom, sa malo sitne slame. Ipak,

ne treba zaboraviti: vezani sistem držanja samo kod starih staja, kod rekonstrukcija, ovaj sistem samo za mali broj krava (na primer do 5 ili najviše 10)!

Za izgradnju novih staja, a to znači za budućnost, dolazi u obzir samo slobodno držanje krava. To je jedino ispravno rešenje! Pogotovo za staje sa 10 a naročito 15-20 krava. Slobodno kretanje = bolja kondicija + bolje zdravlje + više mleka + manji troškovi.

Koji tip staja?

Najčešće se govori o tri tipa staja za slobodno držanje: sa "lige-boksevima", sa dubokom prostirkom i kosim podom. Najčešće ili najrasprostranjeniji tip staja je sa "lige-boksevima " (sa boksevima za ležanje). Šta je u tome najvažnije? Najvažnije je to što svaka krava ima svoje ležište za ležanje i za pravi odmor! Takvo ležište mora da bude dovoljnih dimenzija, udobno, skoro kao, "gnezdo"! To kravama prija - da mogu da leže dovoljno dugo i mirno, da preživaju i da se odmaraju! Samo tako stvara se mleko sigurno i lako. Drugi prostor je za kretanje, a zatim prostor za ishranu. Ti prostori imaju svoja pravila i dimenzije, koji moraju strogo da se poštuju. Tip staja sa dubokom prostirkom ima dosta pogodnosti, ali samo pod osnovna uslova: da gazdinstvo ima dovoljno slame (prostirke), da su potrebne veće količine čvrstog stajnjaka i da radna snaga nije skupa! Inače, kravama prija duboka prostirka - zajednička ležišta sa dosta slame. Tip staja sa kosim podom (sa kosom pločom!) je sličan prethodnom, ali treba manje slame i manje rada! Ipak, on je najmanje raširen!

Šta je sve kravama potrebno - redosled potreba? **1. Vazduh.** Besplatno! Ali, i najvažnije! Ogromne količine, čak do 400 kubika na sat po kravi (u toku leta)! Temperatura vazduha skoro da je nevažno, pogotovo zimi! Leti visoka temperatura više smeta! Čistoća vazduha je izuzetno važna! **2. Voda.** Jeftino! Takođe veoma važno! Treba je mnogo - od 80 do 150 litara po kravi na dan! Kvalitetna, sveža, uvek dostupna. **3. Hrana.** Skupa, do veoma skupa! Kabasta važnija od koncentrovane! Ali, samo najkvalitetrija - od nje zavisi (skoro) sve - zdravlje krava, ekonomičnost držanja krava... Koncentrovana hrana samo minimalno koliko mora! Najbolje davati kao TMR - izmešan kompletan obrok svih komponenti! **4. Staja.** Gotovo da je nevažna, a najskuplja investicija! Važno je samo ležište! Ono mora da je suvo, udobno, komotno! Ali, da nema promaje! Stoga su staje jednostavne, poluotvorene ili čak

potpuno otvorene, visoke, bez toplotne izolacije.

5. Oprema za mužu. Sve važnja! Samo kvalitetna oprema! Ima više razloga: - za krave - muža bez opterećenja, sa dobrim izmuzivanjem, - za mužača - rad bez napora, fizičkih ili psihičkih, sa kontrolom krava, - za mleko - sve čistije (kvalitetnije)!

Kod držanja teladi najveća opasnost su prvi dani - približno nedelju dana. Tada tele treba da se održi uživotu i da ostane - zdravo! Jedino pravo rešenje jeste da se tele odmah iznese iz staje! Nezavisno od godišnjeg doba ili od temperature, i leti i zimi! Gde ga izneti ili kako ga smestiti? Najbolje je u posebne male kućice, posebno građene, tipa "iglo". Drvene, plastične, jeftine, jednostavne, veoma izdržljive. Postavljaju se u blizini staja, na ocednim mestima. Sa dosta prostirke, s ispuhom za tele. Kada se prave drvene kućice - one su, takode, lake i jednostavne, s određenim dimenzijama. Najvažnije je da i tele (još više nego krava) ima svoje "гнездо" od duboke prostirke. Tada i tele duže mirno leži, što je važan cilj. U toku zime telad lako podnose niske temperature. Važno je da ulaz u kućicu ne bude suviše širok. U hladnim danima se na ulaz stave plastične trake, kao "zavesa", kojima se na neki način zatvara ulaz.

Dalji odgoj teladi se razdvaja: - odabrana ženska telad odgajaju se da budu priplodne junice, pa potom krave. Znači, pripremaju se za što duži i zdrav život od najmanje 6, a ne retko 8-10 godina. Radi toga se drže slobodno, na većim prostorima, u grupama, sa što više ispaše i kretanja; - sva muška telad i jedan deo ženske teladi. odfazi u tov; ova grla žive ukupno znatno kraće, jedva do 2 godine; najčešće se drže u zatvorenim prostorima, sa što manje kretanja, tako da je prirast mesa veći, a potrošnja hrane manja.

Tov junadi - goveda treba da bude, gotovo bez izuzetaka, jednostavan, siguran i rentabilan! Samo, za ovo treba imati bar dva standardna uslova: dobra telad - dobre rase i kondicije, dobrog zdravlja, dobro pripremljena i kabasta hrana - dobrog kvaliteta, jeftina! Ali, i ovde postoji još jedan veoma važan uslov. To je čovek, odnosno ukupno vođenje poslova!

Za rentabilnost tova junadi/goveda osnovu čini silaža od celih stabljika kuruza! Svaka druga kombinacija u tovu je ne samo manje dobra, nego i - slaba!

Kada je reč o objektima i opremi kod tova junadi/goveda ne treba zaboraviti na osnovno pravilo: ležanje + mirovanje = veći prirast mesa + manja potrošnja hrane

Kod vezanog sistema važe ista pravila, kao i kod držanja krava: ležišta moraju da budu komotna, udobna, te da svako ima dovoljno svežeg vazduha. Kod slobodnog sistema tova junadi/goveda često se razdvaja na dve faze: prva faza predtova - do oko 300 kg; klada su grupe veće, najčešće boksevi sa punim podom i slamom; druga faza završni tov - tada su manji boksevi, znači manje grupe redovno boksevi sa rešetkastim podom.

Kod tova junadi/goveda sa slobodnim sistemom držanja važi još jedno važno pravilo: prostor po jednom grlu treba da bude minimalan! Ili, bolje je ako je svakom grlu po malo tesno, nego da ima suviše prostora! Zašto? Kada je prostor minimalan, tada grla nemaju priliku da mnogo šetaju, a pogotovo da se jure! Tada se energija hrane više pretvara u - meso! Kada je reč o kraju tova kod junadi/goveda treba uvek misliti na jedno pravilo, koje već odavno važi u zemljama Evropske unije: toviti do najmanje 600, a još bolje do 700 kg/grlu.

Time se svako dobro tele dobro iskoristi, a istovremeno se dobija kvalitetnije meso - ono je punije i više traženo, kao govede meso!

U narednim godinama treba očekivati da se jedna pojava više raširi. To je držanje krava po sistemu krava - tele. To je praktično držanje krava samo radi teleta, odnosno proizvodnje mesa.

Kod ovog sistema izostaje proizvodnja mleka, pa se cela "računica" držanja krava svodi na količinu mesa, koja se godišnje dobije po jednoj kravi. Tada je još važnije da se svako tele "dovede" do bar 600 ili čak 700 kg.

Dr Milan Tošić, Poljoprivredni fakultet, Beograd - Zemun, izvor: «Znanjem do uspeha», Zadružni savez Vojvodine, 2004; Izvor: Poljoprivreda.info